

ТІЛАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ, ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ
ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯ ЖИНАҒЫ

ТІЛАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ, ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЖӘНЕ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯ ЖИНАҒЫ

Астана

ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

**ТІЛАРАЛЫҚ ИНТЕГРАЦИЯ, ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ
ЖӘНЕ ЛИНГВОДИДАКТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕРДІҢ
МӘСЕЛЕЛЕРІ**

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ҒЫЛЫМИ КОНФЕРЕНЦИЯ ЖИНАҒЫ

Астана, 2023

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2
Т 93

Рецензенттер:

Исина Г.И., филология ғылымдарының докторы Қарағанды мемлекеттік университетінің профессоры

Кугунуров В.В., филология ғылымдарының кандидаты Ресей Сол-Түстік Федералды университетінің профессоры

Ерік Г., PhD, Еуразия ұлттық университетінің аға оқытушысы

Т93 Тіларалық интеграция, лингвистикалық және лингводидактикалық зерттеулердің мәселелері. Халықаралық ғылыми конференция жинағы. Ғылыми редактор– ф.ғ.д., проф. А.Е.Бижкенова. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ баспасы, 2023. – 343 б.

ISBN 978-601-337-925-8

Жинаққа «Тіларалық интеграция, лингвистикалық және лингводидактикалық зерттеулердің мәселелері» атты 2023 ж. 8 желтоқсанында Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінде М.К. Аммосов атындағы Ресейдің Сол-Түстік Федералды университетімен бірігіп өткізген халықаралық ғылыми конференцияның баяндамалар кіргізілді. Мәтіндер авторлық жазбаларына сәйкес өзгертусіз беріліп отыр.

ISBN 978-601-337-925-8

ӘОЖ 80/81
КБЖ 81.2

МАЗМҰНЫ

Бірінші бөлім

ТІЛАРАЛЫҚ БАЙЛАНЫСТАР МЕН ЗАМАНАУИ ГУМАНИТАРЛЫҚ ҒЫЛЫМДАРЫНЫҢ БАҒЫТТАРЫ

Бижкенова А.Е., Сабитова Л.С. ПРОЦЕССЫ И РЕЗУЛЬТАТЫ ЯЗЫКОВЫХ КОНТАКТОВ В ЭПОХУ ГЛОБАЛИЗАЦИИ	8
Булатбаева К.Н., Смагулова М.Г. ОБНОВЛЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	13
Сви́стун Т.И. ПРАКТИКО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ МЕТОДЫ В ОБУЧЕНИИ МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ	21
Федорова Е.П. ИССЛЕДОВАНИЕ ДРЕВНИХ ПЛАСТОВ ЛЕКСИКИ В ЦЕЛЯХ ВОЗРОЖДЕНИЯ И СОХРАНЕНИЯ ЯЗЫКОВ И КУЛЬТУР ЭТНОСОВ (НА ПРИМЕРЕ ТЕРМИНОВ РОДСТВА И СВОЙСТВА ЯКУТСКОГО ЯЗЫКА)	17
Каскабаева Р.К. ПРЕЕМСТВЕННОСТЬ В СОДЕРЖАНИИ ОБРАЗОВАНИЯ В СИСТЕМЕ «ШКОЛА-ВУЗ» ПРИ ПОДГОТОВКЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ	24
Әбдіқадырова А.Қ., Кузембекова Ж.Ж. GLOBALIZATION AND WORLD CULTURE: ANGLICIZATION OF THE YOUTH LANGUAGE	26
Абилкасымова А.А. ТРАНСЛИНГВИЗМ МӘСЕЛЕСІН ЗЕРТТЕУДЕГІ ҒЫЛЫМИ ТӘСІЛДЕР	30
Афонская М.Н. ОСОБЕННОСТИ ОНОМАТОПОЭТИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ КОРЕЙСКОГО ЯЗЫКА (НА МАТЕРИАЛЕ ВЕБТУНА)	35
Бейсенова М.К., Кенжетева Г.К., Василева Г.К. ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ АНГЛИЦИЗМОВ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛИЗАЦИИ (НА МАТЕРИАЛЕ КАЗАХСТАНСКОГО МЕДИАДИСКУРСА)	40
Бисенбиева Р.С., Дуйсекова К.К. РОЛЬ ФРАНЦУЗСКОГО ЯЗЫКА В ПОЛИЯЗЫЧНОМ ОБЩЕСТВЕ В СВЕТЕ НОВОЙ ЛИНГВИСТИЧЕСКОЙ ПАРАДИГМЫ	45
Botbay G.Kh. BILINGUALISM AND THIRD LANGUAGE ACQUISITION: A MULTILINGUAL REVIEW	50
Бубякина Н.Е., Николаев А.И. ИНТЕГРАЦИЯ ЯКУТСКОГО И АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКОВ В ЧЕБНЫЙ ПРОЦЕСС: ПРЕСПЕКТИВЫ БИЛИНГВИЗМА	54
Жұмәділова Ә.Е. LINGUISTIC FEATURES OF THE NAMES OF DISHES IN ENGLISH ON RESTAURANT WEBSITES	56
Лешкевич И.В. АНАЛИТИЧНОСТЬ СОВРЕМЕННЫХ МЕДИАТЕКСТОВ (НА МАТЕРИАЛЕ БРИТАНСКИХ СТАТЕЙ)	61
Макарова М.Ф., Ефимова С.К. ХАРАКТЕРИСТИКА ЯПОНСКОГО СПОРТИВНОГО ДИСКУРСА НА МАТЕРИАЛЕ ГАЗЕТНЫХ СТАТЕЙ	66
Нуркасымова А.Ж. FORMATION OF LINGUISTIC IDENTITY IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION	70
Nurgaliyeva S.Ye. DUBBING OF DISNEY CARTOONS INTO KAZAKH LANGUAGE	74

Омарова А., Султанбекова С.А. СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОТАББРЕВИАТУРНЫХ ОБРАЗОВАНИЙ В РУССКОМ И АНГЛИЙСКИХ ЯЗЫКАХ	76
Торотоева А.М. МУЛЬТИЛИНГВИЗМ В ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ ПРОЦЕССАХ	82
Ушницкая В.В. К ВОПРОСУ ФОРМИРОВАНИЯ ИСКУССТВЕННОГО МНОГОЯЗЫЧИЯ (БИЛИНГВИЗМА) И СОПОСТАВИТЕЛЬНОГО АНАЛИЗА ЯЗЫКОВЫХ СИСТЕМ	85
Федорова А.А., Григорьева А.А. ФУНКЦИОНИРОВАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНО-ОКРАШЕННОЙ ЛЕКСИКИ В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ (НА МАТЕРИАЛЕ СЕРИАЛА «致我们单纯的小美好»)	89

Екінші бөлім

ЛИНГВИСТИКА МЕН ӘДЕБИЕТТАНУДЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ

Аубакирова М.А. ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ДІНИ ӘДЕТ-ҒҰРЫПТАРҒА ҚАТЫСТЫ ЛЕКСИКА	94
Байдильдина А., Жумаиева А. CHARACTERISTICS OF DISCOURSE AS CATEGORY OF LINGUISTICS	98
Бахытқызы Д., Кенжетасева Г.К. ҚАЗІРГІ ТІЛ БІЛІМІНДЕ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ ТҮРҒЫДАН ЗЕРТТЕЛУІ	100
Бегетасева Г.М., Исмагулова Г.К. ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ТАБИҒИ ҚҰБЫЛЫСТАРДЫ ҚАМТИТЫН ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРІНІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	103
Beisembayeva G.Z., Issabergenova Zh.T. COGNITIVE SKILLS IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING THROUGH AUTHENTIC PROFESSIONAL-ORIENTED TEXTS	106
Васильев В.В. THE STATISTICAL STUDY OF SELECTIONAL PREFERENCE AND LEXICAL ASSOCIATIONS IN THE USE OF THE SEMANTICALLY RELATED ADJECTIVES «BIG» AND «GREAT»	109
Давлетова С.Е. ТОПОНИМИКАДАҒЫ ВЕРНАКУЛЯРЛЫҚ МӘНМӘТІН	112
Даулеткереева Д.Г., Дүйсекова К.К. WEDDING/ҮЙЛЕНУ ТОЙЫ ҰҒЫМЫНЫҢ АҒЫЛШЫН ЖӘНЕ ҚАЗАҚ ТІЛДЕРІНДЕ ЗЕРТТЕУГЕ АРНАЛҒАН ЖҰМЫСТАРҒА ШОЛУ	115
Дауренбекова Э. К., Диханбаева М.А. ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ҒЫЛЫМНЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ	119
Дүйсенбекова А.Н., Кенжетасева Г.К. ҚАЗАҚ ЖӘНЕ АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕРІНДЕГІ ҰЛТТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРДІ ЗЕРТТЕУДЕГІ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІҢ РӨЛІ	122
Егорова А.С. СОВРЕМЕННЫЕ НЕОЛОГИЗМЫ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА	125
Есимова А.К. ҚАЗІРГІ МЕДИА ДИСКУРС: МАЗМҰНЫ МЕН ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	128
Yesbolgan A.A. UNDERSTANDING THE COMPLEXITIES OF HOMONYMS IN ENGLISH LANGUAGE	131
Zhailaubay S.S. UNVEILING THE POWER OF NAMES: EXPLORING THE ROLE OF GENDER IN URBAN NOMINATION	134
Ишутова Е.Д. ПРОЯВЛЕНИЕ ЯЗЫКОВОЙ ГИБРИДИЗАЦИИ В ДЕЛОВОЙ КОММУНИКАЦИИ	138

Капкенов М.С. ОСОБЕННОСТИ СОХРАНЕНИЯ ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТА ПРИ ПЕРЕВОДЕ АНГЛОЯЗЫЧНЫХ ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ НА ПРИМЕРЕ РОМАНА В. ВУЛФ «ОРЛАНДО»	142
Колодезникова-Матчитова Н.Н. ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ ПОНЯТИЯ «СЧАСТЬЕ» В СОВРЕМЕННОМ КИТАЙСКОМ ЯЗЫКЕ	146
Кудеринова А.Г. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МЕТОДА ЛИНГВИСТИЧЕСКОГО ЛАНДШАФТА ПРИ ОПИСАНИИ ГОРОДСКОЙ ТОПОНИМИИ	148
Максат Д.Б., Бижкенова А.Е. ГЕРОИЧЕСКИЕ ЭПОСЫ: ЖАНРОВО ТЕМАТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ	152
Медетбекова Д., Научный руководитель Бижкенова А.Е. ПРАГМАТИЧЕСКИЕ ФУНКЦИИ ПРОЗВИЩ И КЛИЧЕК ИЗВЕСТНЫХ ЛЮДЕЙ	155
Мурат А.К. АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРДІҢ ЛИНГВИСТИКАЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	159
Омельченко Е.М., Нуркенова С.С. ИСТОРИЯ РАЗВИТИЯ КОНЦЕПТА «АМЕРИКАНСКАЯ МЕЧТА»	162
Оразалина М.С. ЛЕКСИКОГРАФИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В СОВРЕМЕННОЙ ЛИНГВИСТИКЕ	167
Павлова Г.Г. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖЕЙ В РАССКАЗАХ ДЖЕЙМСА БОЛДУИНА «SONNY'S BLUES» И ТОНИ MORRISON «THE BLUESTEYE»	169
Селезнева К.С., Жумашева А.Ш. АРХЕТИПЫ: ИЗ ПСИХОЛОГИИ В ЛИТЕРАТУРУ	173
Төрбаева Ш.М., Уланова Д.М. МЕДИАДИСКУРСЫ ЗЕРТТЕУДІҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ	175
Темиргалиева Г. К., Научный руководитель Н. З. Жуманбекова ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ФОРМИРОВАНИЯ ИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	178
Шалқарбек Ә., Қыдыкенова Д.А. АҒЫЛШЫН ТІЛІНДЕГІ СОМАТИКАЛЫҚ ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРДІҢ КОГНИТИВТІК АСПЕКТІСІ	181

Үшінші бөлім

МЕТОДИКА МЕН ЛИНГВОДИДАКТЫНЫҢ СҰРАҚТАРЫ

Adilkhan M.K., Zhambylkyzy M. ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF AI APPLICATION IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING	185
Akzhigitova A.K., Zhambylkyzy M. ACTION RESEARCH IN TEACHING FOREIGN LANGUAGE IN MULTI-LEVEL CLASSROOMS	188
Akmakhan N. ENHANCING TEACHERS' PROFICIENCY IN UTILIZING TECHNICAL FACILITIES: BAAMBOOZLE AND WORDWALL	192
Аренова Г.У., Кардыбаева М.С. АНАЛИЗ ВНЕДРЕНИЯ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	196
Atajanova N.M. MODERN CHALLENGES IN LINGUISTICS: EXPLORING THE INTERSECTION OF LANGUAGE, PSYCHOLOGY, TECHNOLOGY AND SOCIETY	198
Архипова Л.Н., Архипов Л.А. ИЗУЧЕНИЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА ЧЕРЕЗ РИСОВАНИЕ	201

Архипова Л.А. ЗАПОМИНАНИЕ КИТАЙСКИХ ИЕРОГЛИФОВ С ПОМОЩЬЮ МНЕМОТЕХНИКИ	205
Аубакирова А.К. ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПРЕПОДАВАНИЯ НЕМЕЦКОГО ЯЗЫКА КАК ВТОРОГО ИНОСТРАННОГО	206
Ayasheva D.B. WEB 2.0 TECHNOLOGIES IN TEACHING FOREIGN LANGUAGES	209
Базарбаева С.Д. ШЕТЕЛ ТІЛДЕРІН ОҚЫТУ БАРЫСЫНДА АУТЕНТТІ МАТЕРИАЛДЫ БЕЙІМДЕУДІҢ ЖОЛДАРЫ	212
Baibatyrova K.A. "BEYOND LANGUAGE BARRIERS: EXPLORING THE IMPACT OF IELTS AND QAZTEST AS TOOLS FOR ASSESSING KNOWLEDGE IN MULTILINGUAL EDUCATIONAL ENVIRONMENTS"	216
Байзульдинова З.К. МОТИВАЦИЯ К ОВЛАДЕНИЮ ИНОСТРАННЫМ ЯЗЫКОМ ПОСРЕДСТВОМ ЦИФРОВЫХ ИГР: ГЕЙМИФИКАЦИЯ НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ	220
Bakhi A.K. THE USE OF STEM IN EDUCATION FOR IMPROVING THE QUALITY OF TEACHING ENGLISH LANGUAGE AS A FL	225
Bekmukhambetova U.G. INDUCTIVE METHOD: UNLEASHING THE POWER OF OBSERVATION	227
Давыдова Е.М. ПРОСТРАНСТВО ВЗАИМОСВЯЗИ УЧЕБНОЙ И ВНЕУЧЕБНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК УСЛОВИЕ ВОСПИТАНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ	230
Дарлова А.Н. ВАЖНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ УЛУЧШЕНИЯ НАВЫКОВ АУДИРОВАНИЯ	234
Дерябин Б.В. ПРИНЦИПЫ АДАПТАЦИИ АУТЕНТИЧНЫХ МАТЕРИАЛОВ В ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ	238
Жакунбекова А.К. Scientific supervisor – G.K.Ismagulova THE USE OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES FOR SECONDARY SCHOOLS IN TEACHING ENGLISH	242
Zhumanova A.E., Akhmetova G.S. USING GRAPHIC ORGANIZERS AS AN EFFECTIVE TOOL FOR TEACHING GRAMMAR AND VOCABULARY IN EFL CLASSES	243
Zhumagaliyeva B.A. MOBILE PODCASTS AND VIDEO CASTS FOR DEVELOPING SPEAKING AND LISTENING SKILLS OF A FOREIGN LANGUAGE	247
Іманова D.B. NAVIGATING THE LINGUISTIC SHIFT: A BRIEF REVIEW OF FOREIGN LANGUAGE EDUCATION IN KAZAKHSTAN	251
Капитонова Д.М., Архипова Л.А. РАЗРАБОТКА ЗАДАНИЙ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ ПО НЕЙРОМЕТОДИКЕ	256
Kabylzhanova B.K., Kenzhetayeva G.K. DEVELOPING EFL STUDENT'S WRITING SKILLS BASED ON STRUCTURAL APPROACH WITH THE USE OF ONLINE PLATFORMS	259
Kulakhmetova M.S., Nedostup E.A. APPLYING THE LINGUOCULTURAL APPROACH TO INSTRUCT LINGUOCULTURAL ASPECTS	264
Кульжисин Қ.Н., Кенжетаетева Г.К. ПЕРСПЕКТИВЫ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ	268

Кульжин Қ.Н. МЕСТО ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СОВРЕМЕННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ	272
Лукачевский А.Г. Научный руководитель Николаев А.И. СПОСОБЫ АВТОМАТИЗАЦИИ ОБУЧЕНИЯ ГРАММАТИКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	275
Malysheva A.D. THE DEVELOPMENT OF TEAMWORK COMPETENCE OF NON-LINGUISTIC SPECIALTIES STUDENTS	278
Махамбетиярова С.М., Ахметова Г.С. АҚЫЛ-ОЙ КАРТАСЫН ОҚУШЫЛАРДЫҢ ЛЕКСИКАЛЫҚ ДАҒДЫСЫН ДАМУ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ ҚОЛДАНУ	280
Мельникова В.Н., Ибраева Ж.К. DEVELOPMENT OF SEMANTIC READING SKILLS IN THE PROCESS OF FORMATION OF STUDENTS' READING LITERACY	285
Мекежанова А.Б., Карашашева Р. ГРАММАТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ ОРТА БУЫН ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ГРАММАТИКАЛЫҚ ДАҒДЫЛАРЫН ЖЕТІЛДІРУ	289
Nygmetova B.J., Mukhambetzhanova A.K. LISTENING AS A METHOD OF INCREASING STUDENTS' COMMUNICATIVE COMPETENCE IN ENGLISH LESSONS	292
Павлова С.Н. ОСОБЕННОСТИ ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ-ПЕРЕВОДЧИКОВ ВТОРОМУ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В РЕСПУБЛИКЕ САХА (ЯКУТИЯ)	296
Паршукова М.Г. СОВРЕМЕННЫЕ ИНТЕРАКТИВНЫЕ СРЕДСТВА ОБУЧЕНИЯ ГРАММАТИКЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА	299
Sadimova Zh.A., Kulakhmetova M.S. FORMATION OF ACADEMIC WRITING SKILLS IN HIGHER EDUCATION	302
Сагинбаева Д.С. ПРИНЦИПЫ СОЗДАНИЯ УПРАЖНЕНИЙ ДЛЯ УЗКОГО ЧТЕНИЯ ПРИ ОБУЧЕНИИ АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ КАК ИНОСТРАННОМУ	307
Sarsenbek G.O. THE EFFECTIVENESS OF E-TOOLS TO IMPROVE SELF-LEARNING OF THE ENGLISH LANGUAGE	310
Смаилова А.Ж. ЧИТАТЕЛЬСКАЯ ГРАМОТНОСТЬ В РАМКАХ ОБНОВЛЁННОГО СОДЕРЖАНИЯ	313
Tasbolatov O.T., Saurbayev R.Zh. WAYS OF TRANSMITTING VERBAL AGGRESSION IN MULTI-SYSTEM LANGUAGES IN POLITICAL DISCOURSE (ON THE EXAMPLE OF PRE-ELECTION DEBATES)	316
Turgunbayeva A.T. ARTIFICIAL INTELLIGENCE INFLUENCE ON ENGLISH TEACHING	320
Urasheva A.N., Utemgaliyeva N.A. MOBILE ASSISTED LANGUAGE LEARNING: CHARACTERISTICS, PEDAGOGICAL SHIFTS, AND RESEARCH INSIGHTS	323
Чалимбаева А.Д. DIRECTIONS OF HIGHER EDUCATION MODERNIZATION DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN	327
Шидердинова К.Б. ТЕХНОЛОГИИ АНАЛИЗА И РАСПОЗНОВАНИЯ РЕЧИ: КАК СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПОМОГАЮТ УЛУЧШАТЬ ПРОИЗНОШЕНИЕ И ГОВОРЕНИЕ ПРИ ИЗУЧЕНИИ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА	331
Байманова Л.С., Шаймерденова Н.Ж. НЕМЕЦКИЙ ЯЗЫК В КОНТЕКСТЕ ПОЛИЯЗЫЧИЯ КАЗАХСТАНА	334
Эверстова Д.А., Горохова А.И. ОБУЧЕНИЕ ЛЕКСИКЕ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА В ШКОЛЕ С ПОМОЩЬЮ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ОНЛАЙН-СЕРВИСА QUIZLET	340

All mentioned above refer to the fact that notion “text” is still the object of research and can be applied to in many spheres. Linguists that study text (representatives of text linguistics) highlight that the word “text” can be applied only to written documents. As I. Galperin says: “Text is a product of a speech making process being complete” [7]. So, the text is comprehended as a concrete object. This fact plays an important role to differentiate notions “text” and “discourse”. from the point of view of a structural and semantic approach text serves an ordered quantity of sentences linked together by certain types of logical, lexical, grammar relation.

On the basis of what has been stated above, it should be noted that discourse is a complicated communicative notion and has a number of scientific interpretations with no exact boundaries. It is distinguished by a dynamic character while text is a static object. We understand text as a means and unit of communication. Discourse is a form where communication “flows”.

References

1. Figurovskiy I. Introduction to Linguistics. Course of lectures. Course of lectures for distant learning students of the Faculty of the Russian language and literature. Prosveshcheniye, 1969. - 232p.
2. Gindin S. What is a Text as a Basic Notion of Text Linguistics// Text as Sentence Continued. Hamburg, 1981. P. 107—111.
3. Michaleva O. Discourse as object of research [electronic source]: course of lectures.URL:<http://rus-lang.isu.ru/education/discipline/philology/dissurs/material/material13/> (: reference date 18.11.2023).
4. Арутюнова Н. Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / гл. ред. В. Н. Ярцева. М., 1990. С. 136-137.
5. Burkitbayeva G. Business discourse: onthology and genres. – Almaty: Gylym, 2005. – 230p.
6. Arnold I. Semantics. Intertextuality: Collection of articles / I.Arnold; S.-Peterb. state university. – SPb.: SPb university publ.house, 1999. – 443p.
7. Galperin I. Text as object of linguistic research. М.: KomKniga, 2007. – 144p.

ҚАЗІРГІ ТІЛ БІЛІМІНДЕ ФРАЗЕОЛОГИМДЕРДІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ ТҮРҒЫДАН ЗЕРТТЕЛУІ

Д. Бахытқызы, Г.К. Кенжетәева

Л.Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті

Түйіндеме: Бұл мақалада фразеологизмдерді зерттеу арқылы мәдениет пен тіл арасындағы өзара байланыс талданады. Осы екі компоненттердің байланысын назарға ала отыра, лингвомәдениеттану тілде айқын көрініс алатын пән ретінде қарастырылып, оның ұлттық мәдениетті түсінудегі рөліне ерекше көңіл аударылады. Ағылшын және қазақ тілдеріндегі фразеологиялық бірліктерді зерттеу фразеологизмдердің ұлттық мәдени ерекшеліктерін көрсететін айна ретінде қызмет атқаратындығы негізделеді.

Аннотация: В этой статье исследуется связь между языком и культурой путем изучения фразеологии. Подчеркивая взаимосвязь этих компонентов, она представляет лингвокультурологию как дисциплину проявляющейся в языке, акцентируя ее значение для понимания народной культуры. Изучение фразеологизмов в английском и казахском языках показывает, как фразеологические единицы отображают как зеркало национально-культурные особенности народов.

Abstract: This article explores the relationship between language and culture through the lens of phraseology. Emphasizing the interconnectedness of these elements, it introduces linguoculturology as a discipline, highlighting its role in understanding folk culture expressed in language. The analysis of phraseologisms in English and Kazakh illuminates how phraseological units serve as mirrors reflecting the unique cultural identity of nations.

Түйін сөздер: тіл, мәдениет, фразеология, фразеологиялық бірліктер, лингвомәдениеттану.

Ключевые слова: язык, культура, фразеология, фразеологические единицы, лингвокультурология.

Keywords: language, culture, phraseology, phraseological units, linguoculturology.

Мәдениет пен өркениеттің, тарих пен ұлттық құндылықтардың түйісетін жері – тіл. Тіл қоршаған ортаны түсіну мен зерттеудегі ең маңызды әрі қолайлы құрал түрі. Әрбір ұлттың менталитеті мен дәстүрі тілде айқын көрініс алады. Тілді зерттеу арқылы кез-келген ұлтпен терең тұрғыда таныса аламыз. Ең көрнекті лингвист Ниданың сөзі бойынша: «Мәдени факторлар тілмен терең араласады және, осылайша, тілдің морфологиясы мен құрылымында көрініс табады» [1, б. 55]. Демек, қайсы бір елдің мәдениетін зерттегіміз келсе, ең алдымен сол

елдің тілін үйрену керек. Осы көзқарасқа сүйене отыра, тіл мен мәдениет өзара байланысты, бір уақытта бірлесіп жасалған жүйе екенін аңғарамыз.

Фразеологиялық бірліктер – бұл кез-келген тілдің өзіндік ерекшелігі мен бірегейлігі шоғырланған арнайы тілдік құралдар. Фразеологиялық бірліктерді осы тұрғыда қарастыра отырып, біз кең мағынасында «фразеология» ұғымын ашуға мүмкіндік аламыз. Тар мағынада фразеология – тілдің тұрақты жылдамдығын зерттейтін лингвистиканың бір саласы [2, б. 942]. Фразеологиялық бірлік ұғымын лексикалық бөлінбейтін, құрамы мен құрылымы жағынан тұрақты, мағынасы толық сөзтіркесі деп түсінеміз. Жоғарыда жазып өткендей, фразеологияны кең мағынада зерттесек, халықтың тарихы мен табиғаты туралы тереңірек түсінік алуға мүмкіндік пайда болады. Оларды зерттеу тілдегі сөздік қордың құрылымын, лексикалық бірліктерді қолдануды жақсы түсінуге көмектеседі.

Кез-келген этностың тіршілігін, өзіне ғана тән ерекшелігін, өмір салтын, дәстүрін, тарихын зерттеу барысында фразеологизмдерді құрал ретінде қарастыру біз үшін ең оңтайлы тәсіл болмақ.

Фразеологиялық бірліктер жалпы халықтың үздіксіз қолданысында. Сондықтан олар адамдардың мүддесі, қызығушылығы, шаруасы мен күнделікті іс-әрекеттерімен тығыз байланысты. Басқа тілдік құралдар сияқты, олар тарихи деректерді бейнелейді, өйткені еркін тіркестер халықтың белгілі бір әдет-ғұрыптарын, тұрмысы мен мәдениетін, тарихи оқиғалары мен дәстүрлерін сипаттайды. Олардың кейбіреулері бүгін қолданыста жоқ, дегенмен, тек тілде сақталған болуы мүмкін. Сәйкесінше, олар ұлттық сипатты толығымен көрсетеді деп сенімді түрде айта аламыз.

Ғылым-аралық көпір секілді болған лингвомәдениеттану, психоллингвистика, когнитивті лингвистика, әлеуметтік лингвистика, ұлттық лингвистика, гендерлі лингвистиканың қарқынды дамуы тілді әртүрлі қырдан жан-жақты және тереңірек зерттеуге жаңа мүмкіндіктердің пайда болуына себеп болып отыр. Солардың ішінде лингвомәдениеттану тәуелсіз бағыт ретінде XX ғасырдың 90-жылдарында қалыптасты. «Лингвомәдениеттану» термині В. Н. Телия бастаған тіл мамандарының жұмысына, сондай-ақ Ю. С. Степанов, А. Д. Арутюнова, В. А. Воробьев және басқа зерттеушілердің жұмыстарына байланысты пайда болды. В. А. Маслова бұл бағытты былайша анықтайды: «Лингвомәдениеттану – бұл лингвистика мен мәдениеттанудың тоғысуынан пайда болған және тілде бекітілген халық мәдениетінің көріністерін зерттейтін лингвистиканың бір саласы» [3, б. 78].

Сонымен қатар, В. А. Маслова лингвомәдениеттану бойынша танымал оқулығында лингвомәдениеттануды «ұлттық тілде бейнеленген материалдық және рухани мәдениетті зерттейтін, тілдік процестерде көрінетін гуманитарлық пән» немесе «мәдениеттану, лингвистика нәтижелерін қамтитын интегративті білім саласы» деп анықтайды [4, б. 208].

Демек, Лингвомәдениеттану – тілде көрінетін мәдениеттің ерекшеліктерін зерттейтін лингвистиканың жаңа дербес саласы. Тіл мәдениет пен ұлттық менталитетті танудың құралы ретінде қызмет еткендіктен, адам танымына тілдік қызмет тұрғысынан қарасақ, лингвомәдени білімнің өзіндік көрінісінің ерекшелігін байқаймыз. Ал ол ерекшеліктерді фразеологияда анық байқай аламыз.

И. Зыкова ол туралы «Қазіргі таңда фразеологияда әртүрлі өзара байланысты пәнаралық бағыттардың тұтас кешені қалыптасты, олардың арасында лингвомәдени бағыт ерекше орын алады» – деп атап өтті [5, б. 182]. Сәйкесінше, фразеология лингвистикалық ғылымның жеке саласы ретінде қазіргі уақытта әртүрлі ғылыми салалардан алынған білімді лингвистикалық синтез жасаудың арқасында дамып жатқандығына көзіміз жетеді. Сол пәнаралық ғылыми бағыттардың бірі лингвомәдениеттану.

Лингвомәдени бағыттың пайда болуы мәдениет пен фразеологизмнің өзара байланысына деген қызығушылықтан туындағанын түсіндік. Бұл зерттеу әртүрлі аспектілерді қарастыруды қамтиды. Мысалы, тіркестердегі сол этносқа тән мәдени ерекшеліктерді фразеологизмдер арқылы білдіру тәсілдері, фразеологиялық тіркестерде қоршаған ортаны

мәдени тұрғыда қабылдаудың бейнеленуі, сондай-ақ тілдің фразеологиялық қорын қалыптастыруға тарихи процестердің әсері және т.б [5, б. 182].

Осы айтылған тұжырымдамаларға сүйене отырып, бірнеше фразеологизмдерге талдау жасасақ.

Қазақ тілінде «көзі ашық» (білімді), «маңдайы кере қарыс» (өте ақылды), «тауықтың миындай ми жоқ» (ақылсыз) секілді тіркестер кездеседі. Бұл фразеологиялық бірліктерде адамның ақыл-ой қабілеттерін білдіру мақсатында көз, маңдай, ми компоненттік соматизмдері қолданылған. Осы секілді көкірек, құлақ, иық және т.б анатомиялық атаулардың қатысуымен жасалған фразеологизмдер қазақ тілінде өте көп. Қазақтың дүниетанымының бұл ерекшелігін, ең алдымен, «қазақтардың мал шаруашылығына байланысты жануарлар денесінің құрылымы туралы анатомиялық білімнің жақсы болуымен» түсіндіруге болады [6, Б.184]. Осы тұста, адамдардың өмір салтының, сонымен қатар, мәдениеттің тілдегі айқын көрінісін фразеологиялық бірлік арқылы тағы да бақылаймыз.

Қазақ тілінде тарихи оқиғаларға қатысты туған тұрақты тіркестер де жеткілікті. Мысалы, бәрімізге мәлім «Ақтабан шұбырынды, Алқакөл сұлама» тіркесінің мағынасына үңіліп қарайтын болсақ, Жоңғар шапқыншылығы кезінде мал-мүлкінен, баспанасынан айырылып, аш-жалаңаш қалған халықтың ұзақ жолдан табаны ағарып, жапан түзде қырылып жатқандығын білдіретінін көреміз. Бұл сөз тіркесі қазақ ұлтының бастан кешкен аса ауыр оқиғасын сипаттап тұр. Ұлы Отан соғысы кезінде жиі қолданыста болған «қара қағаз» сөз тіркесі де тарихи фразеологизм. Ол қағазбен соғыс кезінде қаза тапқан немесе хабарсыз кеткен қазақ азаматтарының қаралы хабарын жеткізіп отырған. Дәл осы секілді фразеологизмдер ұлт тарихын, оның бастан кешкен оқиғаларын баяндайды және біз олардың көмегімен ұлт туралы ақпаратқа қол жеткізе аламыз. Сонымен қатар, тарихи фразеологизмдер, мәдениеттанудың құрамды бөлігі ретінде, ұлт туралы мәдени мәліметтің қайнар көзі бола алады.

Ағылшын тілінде «people north of Watford» (Уотфордтың солтүстігінде тұратын адамдар) деген фразеологизм бар. Бұл сөз тіркесінің шығу тарихы ағылшындардың XVIII ғасырда өзінара «қала адамдары» мен «провинциалықтарға» бөлінуінен туындаған. Уотфорд – Лондонның солтүстік-батысындағы Хартфордшир графствосында орналақан қала. Бұл сөз тіркесі Лондон мен оның төңірегіндегі графстволардағы тұрғындардың провинциалықтардың әдебі мен мінез-құлқынына, тар дүниетанымына деген көз-қарасынан пайда болған. Англияның оңтүстігінде және астанасында тұратын ағылшындар өздерін Британияның басқа бөліктерінде тұратын адамдарға қарағанда дәстүрлі түрде жоғары санаған. Сонымен қатар, орта тап адамдарының қарапайым өмір салты туралы «middle England», «middle of the road», «vanilla lifestyle», «middle-class values» сияқты фразеологиялық бірліктер көптеп кездеседі. Бұл сөз тіркестерінің мәдени тұрғыдан зерттелуі ағылшындардың менталитеті, ұлттық ұстанымы мен көзқарасы туралы мағлұмат береді.

Қорытындылай келе, тіл мен мәдениет арасындағы байланыс күрделі, бұл олардың өзара байланысын ашу үшін екеуін де жан-жақты зерттеу қажеттілігін көрсетеді. Фразеологиялық бірліктер лингвистикалық құрылымдар ретінде ұлттың мәдени ерекшелігін көрсететін айна ретінде қызмет етеді. Фразеологиялық бірліктердің қолданылуы мен мағыналарын зерттеу белгілі бір мәдени немесе ұлттық топтың жеке басын қалыптастыратын құндылықтар, әдет-ғұрыптар мен жалпы тәжірибелер туралы түсінік алуға мүмкіндік береді.

Пайдаланған әдебиеттер тізімі

1. V. Teliya, N. Bragina, E. Oparina, I. Sandomirskaya. Phraseology as a language of culture: its role in the representation of a collective mentality in Cowie (ed.) 1998.-55 p.
2. Kunin A.V. Anglo-russkiy frazeologicheskiy slovar: Ok. 20000 frazeol. edinits G`A.V. Kunin. M.: Rus. yaz., 1984.-942 s.
3. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. - М.: МГИМО, 1987. С.78.
4. Maslova V.A. Lingvokulturologiya: Uchebnoye po-sobiye dlya studentov vysshikh uchebnykh zavedeniy. – М.: Izdat. tsentr "Akademiya", 2001. – 208 s.
5. Zyкова, Irina V. Kontseptosfera kul'tury i frazeologiya: Teoriya i metody lingvokul'turologicheskogo izucheniya. Moskva: Lenand, 2015. –182 c.

ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕГІ ТАБИҒИ ҚҰБЫЛЫСТАРДЫ ҚАМТИТЫН ФРАЗЕОЛОГИЗМДЕРІНІҢ ЛИНГВОМӘДЕНИ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Г.М. Бегетаева

Исмағұлова Г.К.

Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ

Түйіндеме: Табиғи құбылыстары бар фразеологиялық бірліктер қазақ халқы әлемінің тілдік бейнесінің құрамдас бөлігі ретінде кіретін бейнелі жүйені қалыптастыруға белсенді қатысады. Мақала қазақ тіліндегі фразеологиялық бірліктердің құрамындағы табиғи құбылыстардың лингвомәдени ерекшеліктерін және олардың тілдік бейнесін көрсетеді. Фразеологиялық бірліктердің ерекшелігі ұлттық өзін-өзі танудың негізі ретінде әлеуметтік мінез-құлықтың ұлттық ерекшелігін және мәдени құндылықтар жүйесін қамтиды. Материалдық және рухани мәдениеттің негізгі ұғымдары жинақталып, тілде ұрпақтан-ұрпаққа беріледі.

Аннотация: Фразеологизмы выражающие природные явления, активно способствуют формированию образного компонента языковой картины мира казахского народа. Статья отражает лингвокультурные особенности природных явлений в составе фразеологизмов казахского языка и их языковую картину. Особенности фразеологических выражений свидетельствуют о национальной специфике социального поведения и системы культурных ценностей как основы национального самосознания. Основные концепции материальной и духовной культуры накапливаются и передаются в языке от поколения к поколению.

Түйін сөздер: фразеологиялық бірліктер, табиғи құбылыстар, лингвомәдениет, лингвистикалық ерекшеліктер

Abstract: Phraseological units expressing natural phenomena actively contribute to the formation of a figurative component of the linguistic picture of the world of the Kazakh people. The article reflects the linguistic and cultural features of natural phenomena in the phraseological units of the Kazakh language and their linguistic picture. The peculiarities of phraseological expressions indicate the national specifics of social behavior and the system of cultural values as the basis of national identity. The basic concepts of material and spiritual culture are accumulated and transmitted in the language from generation to generation.

Ключевые слова: фразеологические единицы, природные явления, лингвокультура, тілдік ерекшеліктер

Key words: phraseological units, relative yavleniya, linguoculture, linguistic features

Ойды жеткізу құралы бола отырып, тіл белгілі бір этностың ұлттық мәдениетін бейнелейді. Ұлттық-мәдени семантика фразеологиялық айналымдарда айқын көрінеді, олар лингвомәдени қауымдастықтың әлеуметтік және мәдени тәжірибесін түсіндіреді және көрсетеді, әлемнің әмбебап және бірегей ұлттық-мәдени бейнесінде көрінеді.

Әр тіл әлемді қабылдау мен ұйымдастырудың белгілі бір әдісін көрсетеді. Бұл әр тіл үшін әр түрлі және әлемнің ғылыми бейнесінен көп жағынан ерекшеленеді. Әр халықтың табиғаты, өмірі, тарихы, құндылықтары әртүрлі және бұл әлемнің ұлттық моделін құрайды. Біздің ойымызша, фразеология әлемнің тілдік бейнесін қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Тілдің фразеологиялық құрамының бейнелі мазмұнында мәдени-ұлттық дүниетаным бейнеленген. Өйткені, бұл суреттер сөздіктер мен адамдардың санасында бекініп, олардың мәні мен өзектілігін сақтағаны бекер емес. Тілде мәдени ұлттық стандарттармен байланысты нақты айналымдар бекітіліп, фразеологизмдер жасалды. Фразеологиялық бірліктер жүйесінің артында мәдениет тұрғаны сөзсіз болып табылады. Фразеологиялық бірліктер кез-келген тілде кездесетін құбылыстар. Фразеологиялық бірліктер арқылы тілдің барлық сұлулығы, байлығы, өткірлігі беріледі. Олар ойды әдемі жеткізуге үйрететін мектеп түрі. Егер біз сөйлеудің нақты, дәлелді болуын қаласақ, онда біз халық шығармашылығының шынайы туындысын – айтылымдарды, фразеологизмдерді қабылдауымыз керек.

Соңғы жылдары фразеология қарқынды дамумен және отандық тіл білімінде қалыптасқан теориялық негіздерге негізделген жаңа проблемалар мен аспектілерді іздеумен сипатталады. Сонымен қатар, тілді үйренудің қарапайым деңгейлерінен, әдістері мен бағыттарынан күрделіге дейін лингвистикалық теорияның даму тенденциясы байқалады.